

DÄRFÖR SÄGER JAG NEJ TILL EMU - nu!

"Om det vore val idag skulle jag rösta nej till EMU (eller mera korrekt uttryckt till införandet av euron). Det betyder inte att jag också kommer att rösta nej den 14 september. Mycket hinner hända till dess." Detta var mitt budskap i morgonkots sändning den 28 maj men jag skulle kunna ha tillagt att det mesta pekar på att jag också kommer att rösta nej den 14 september.

Mina skäl till att rösta nej är av politisk karaktär. Jag delar nämligen i stort partiets uppfattning vad gäller de ekonomiska aspekterna. Ett svenskt medlemskap i EMU ökar integrationen, ökar handeln och gör det lättare för främst de mindre och medelstora företagen att expandera utomlands. Det är positivt för Sverige.

Jag menar vidare att de stabiliseringspolitiska argument mot ett medlemskap, som nej-sidan fört fram, överdrivits. Visserligen förlorar vi räntevapnet, men andra möjligheter att stabilisera ekonomin kvarstår. Därtill är jag i grunden tveksam till om vi skall stabilisera ekonomin i den utsträckning som många förespråkar. Under konjunktur nedgångar slås nämligen föga livsdugliga företag ut, vilket frigör resurser som kan föras över och användas i den växande delen av ekonomin. "Avveckling för utveckling" var en av professor Dahmén's käpphästar, och det ligger mycket i detta synsätt.

Mina invändningar

Nej, mina invändningar handlar om den utveckling som EU-samarbetet har tagit. Jag känner en oro över att EU:s beslutsfär kontinuerligt utvidgas. Detta märks bland annat av den stora och växande mängd lagar, direktiv och förordningar som beslutats om i EU och som Riksdagen tvingas implementera, utan att dessa dessförinnan varit föremål för svensk debatt. Många av dessa frågor är enligt min mening av en sådan karaktär att de mycket väl skulle kunna avgöras nationellt.

Jag känner mig också obekvämt med att alltför många frågor avgörs i EG-domstolen. Domarna grundar sig på EU-fördrag och kan inte överklagas. Ett intressant inslag är att EG-domstolen mycket väl kan avkunna (och har avkunnat) domar som står i strid med även enhälligt fattade politiska beslut! Som kuriositet kan också nämnas att överläggningarna mellan domarna, som skall vara en fråga för varje medlemsland, sker på franska utan tolk. Det är lätt att inse vilken oerhörd fördel de fransktalande länderna har av denna ordning.

Dessa fördrag, som tillsammans utgör EU:s konstitution, är nu föremål för omprövning. Att så sker beror på att EU står inför sin största utvidgning någonsin. Med 25 eller flera medlemsländer måste formerna för beslutsfattande göras effektiva. Men parallellt med utvidgningen fördjupas samarbetet genom att euron införts i 12 av de nuvarande 15 medlemsstaterna. Därför måste fler beslut fattas av fler länder.

Arbetet med att reformera EU:s konstitution har utförts av framtidskonventet, som presenterade sitt förslag i samband med toppmötet i Thessaloniki. Förslaget fick ett relativt välvilligt mottagande vilket skulle kunna tyda på att diskussionerna under höstens regeringskonferens leder fram bara till smärre justeringar. Därefter skall avtalet ratificeras av de enskilda medlemsstaterna, vilket beräknas kunna ske under 2004.

Den konstitutionella diskussionen

Men de konstitutionella frågorna har i allt väsentligt lämnats utanför den svenska valrörelsen om EMU. De skall vi ta ställning till senare, är det sagt. En egendomlig inställning ty utformningen av konstitutionen är i själva verket avgörande för EU:s framtida utveckling. En felaktigt utformad konstitution är förenad med många risker och kan ytterst leda till att EU projektet havererar. Den svenska hållningen är också egendomlig i så måtto att samtidigt som vi inte ens vill diskutera framtidskonventets förslag till konstitution, har man i andra länder uppfattat att den som så viktig att den skall avgöras via folkomröstning. Så är fallet i Danmark, Irland och Spanien

Många aspekter på konstitutionen kan föras fram. Jag nöjer mig här med att kortfattat ta upp två. Den första berör avvägningen mellan enhällighet och majoritetsbeslut. Kräver konstitutionen enhällighet i alla beslut riskerar EU med 25

medlemsländer att bli handlingsförlamat. Om å andra sidan majoritetsbeslut införs som standard riskerar de små ländernas inflytande att reduceras. Denna risk är särskilt stor om de större länderna - något som ofta föreslås - ges en ökad tyngd i ministerråden.

Den andra rör gränsen mellan EU:s och de enskilda nationernas beslutssfär. Om denna gräns är bara diffus, riskerar politiska beslut fattade av EU att tränga undan inte bara de enskilda nationernas självbestämmande utan även marknaden. Denna risk skall inte underskattas. Som bärande princip gäller visserligen redan idag den om subsidiaritet, men utvecklingen hitintills tyder inte på att den slagit igenom i verkligheten. Mellan skål och vägg tillstår personer som arbetar i Bryssel för svenska organisationer att EU inte fungerar bra. Av EU fattas för många beslut på områden som EU egentligen inte har att göra med. Uppenbarligen utmärks personer verksamma inom EU:s institutioner - kommissionen och parlamentet - precis som sina kolleger på hemmaplan, av en betydande expansionslust. Jag kan inte se något annat sätt att begränsa dessa tendenser annat än via en adekvat utformning av konstitutionen!

Konstitutionen och EMU

Men vad har då frågan om utformningen av EU:s konstitution med den svenska EMU-omröstningen att göra? Mycket, och mycket mer än vad som framkommit i debatten hitintills.

Den kanske mest centrala komponenten i EU-fördraget är den om den inre marknaden (fri rörlighet av varor, tjänster, kapital och arbete och en gemensam valuta). Införandet av euron utgjorde det sista steget i processen att helt integrera EU:s medlemsstater. Länder som infört euro som valuta skall enligt reglerna i unionsfördraget inte bara samordna sin ekonomiska politik utan även utarbeta allmänna riktlinjer för sin ekonomiska politik. I fördraget finns också regler som ger rådet rätt att tvinga en medlemsstat att vidta åtgärder för att minska ett - alltför stort - budgetunderskott och rätt att vidta sanktioner om så inte sker.

Ett fördrag med denna räckvidd - förutsatt att den också tillämpas oinskränkt i praktiken - tvingar alltså medlemsstaternas parlament att följa stabilitetspakten oavsett vilka konsekvenser detta kan tänkas få för den enskilda nationen. Jag kan inte se annat än att detta hotar den nationella demokratin.

Ett alternativt scenario består i att den finanspolitiska makten, som direkt följd av eurons införande, överförs till EU:s institutioner. Argumentet bakom detta återfinns i att störningar som tidigare absorberats av förskjutningar i växelkursen eller de relativa varupriserna nu måste fångas upp av andra relativa prisförändringar, främst av lönerna. Om inte rörligheten på arbetsmarknaden ökar, kan detta leda till att (politiskt sett) oacceptabla löneskillnader uppstår. Risken är då överhängande att omfattande regionala utjämningsystem införs (ett slags ny jordbrukspolitik fast många gånger större än den nuvarande) med åtföljande utbyggd skatterätt för EU.

En sådan rättighet finns för övrigt redan idag - låt vara att den är begränsad. En enskild medlemsstat kan beviljas ekonomiskt bistånd från gemenskapen om den har svårigheter eller allvarligt hotas av stora svårigheter till följd av osedvanliga händelser utanför dess kontroll. Om denna "force majeure"-möjlighet ges alltför generös tolkning hotas den nationella demokratin av att skatterätten delvis förs över till EU.

Min strategi

Uppenbarligen skärper införandet av euron de konstitutionella kraven. Innan jag är beredd att verka för en ytterligare fördjupning av vår relation med EU - genom att rösta ja den 14 september - vill jag därför se en EU-konstitution som är så utformad att den i) ger rimligt inflytande åt även de små länderna, ii) klarar att på ett rimligt effektivt sätt fatta beslut även med de 10 nya medlemsstaterna, iii) tydligt definierar vilka frågor som skall avgöras av EU och vilka som skall överlåtas till de enskilda ländernas parlament samt iv) fastställer gränsen mellan politik och marknad. **Att rösta ja innan detta föreligger är som att skriva på en in blanco avtal, vars innehåll kan ändras i efterhand av motparten.**

Det är uppenbart att Göran Persson står inför en grannliga uppgift när han som svensk regeringschef skall vara med att diskutera och besluta om framtidskonventets

förslag till konstitution. Han skall verka för en konstitution som passar svenska intressen. För att även passa mina intressen måste konstitutionen därtill vara förenlig med min grundläggande vision om "mera marknad och mer politik". Borgerligheten har här goda möjligheter att pressa Persson – varför tar vi inte dem?

Sverige som litet land har bara begränsade möjligheter att påverka de 14 andra EU länderna. Det inser även jag, men de redskap som står till buds måste utnyttjas optimalt. En möjlighet består i att agera politiskt obekvämt genom att även fortsättningsvis stå utanför euro-samarbetet. Det är därför vi den 14 september bör säga nej till ett svenskt deltagande i EMU. Gör vi därtill gemensam sak med danskar och briter, vars invånare länge gett uttryck för en sund skepsis mot EU:s ambitioner att lägga under sig mera makt, är utsikten till framgång större. Den möjligheten till samarbete bör vi ta och det är nu vi kan agera med mest kraft.

"Timing"

Ytterligare två aspekter bakom mitt ställningstagande förtjänas att lyfta fram. Den första rör valet av tidpunkt. Det är svårt att finna en sämre sådan än den nuvarande. Tyskland har stora ekonomiska problem, i vad mån dessa beror på EMU eller ej, är en öppen fråga som är ointressant här. Den viktiga är hur Tyskland inom ramen för en fast växelkurs, krav på budgetdisciplin och i frånvaro av ett eget räntevapen, kan ta sig ur dessa problem. Frankrike, Portugal och Italien är snabbt på väg in i liknande problem och ställs därmed inför liknande utmaningar. Ifrågasättandet av stabilitetspaktens krav på budgetdisciplin, är i detta perspektiv lätt att förstå. Men ger man upp stabilitetspakten är euron i sann mening illa ute.

Till detta skall fogas den förestående integrationen av 10 nya medlemsländer som inte blir enkel. Genom att den kommer att utsätta EU-ländernas arbetsmarknader och transfereringssystem för betydande påfrestningar, ställs samtidigt ländernas vilja till tolerans och samarbete på svåra prov.

Den andra aspekten rör turordningen. Det är tveksamt om Sverige bör införa euron före Storbritannien och Danmark. Helst bör vi göra gemensam sak med engelsmän och danskar. Då har vi bättre möjligheter att uppnå en för svenskt vidkommande god lösning, vad gäller exempelvis den kurs kronan knyts till. Knyts kronan till en alltför stark kurs kommer vi att stå inför svårlösta problem som kräver en lång rad ytterst besvärliga och impopulära politiska beslut. Frågan är vem ska och vem kan fatta de besluten.

Ett nej till EMU idag ter sig därför som den klokaste strategin. Det ger oss bäst möjligheter att driva på det konstitutionella arbetet i en för oss önskvärd riktning och vi slipper att dras in i de problem som uppstått som följd av att de viktigaste medlemstaterna inte klarar av att efterleva stabilitetspakten. Ett nej till EMU idag betyder inte heller ett nej i morgon, utan beslutet kan omprövas när som helst. Den omständighet att vi inte fått ett permanent undantag (som Danmark och UK) talar i själva verket för att vi måste ta upp frågan igen.

Stockholm den 28 maj 2003
Anne-Marie Pålsson